

Mellempfolkeligt Hjælpearbejde

Af **Elise Thomsen**

Udgivet af *Fredsvenners Hjælpearbejde*

1944

Udgivet med Støtte af Vendelboes sociale Fond.

*F*redsvenners Hjælpearbejde repræsenterer en Del Mennesker, som gerne vil være med til at bygge op, hvor Krigen har ødelagt.

Vi er ganske klar over, at de Opgaver, som vil foreligge, naar Krigen er forbi, er saa store, at det maa blive Staterne, der paatager sig at løse dem; Forberedelser hertil er ogsaa igang. Men vi er overbevist om, at der ogsaa vil blive Brug for det private Initiativ. Det er ikke nok, at Verden opbygges materielt; der tiltrænges ikke mindst en aandelig Genopbygning, saa Menneskeheden kan føres ud af det Had, som Krigen har skabt.

Hvis et Hjælpearbejde skal tjene sit Formaal: at være et Arbejde, der yder Hjælp til de af Krigen ramte, maa det efter vor Mening gøres af Mennesker, der gennem dette Arbejde ønsker at medvirke til en Forsoning mellem Folkene.

Den følgende Pjece giver en Del Oplysninger om tidligere udført Hjælpearbejde. Hvis De efter Læsningen har Interesse for selv at være med paa en eller anden Maade, beder vi Dem henvende Dem til

FREDSVENNERS HJÆLPEARBEJDE,

Vendersgade 29, 4. Sal, København K.

I Komiteen;

Fanny Arnskov Finn T. B. Friis R. Halfdan-Nielsen
Frue Kontorchef, cand. polit. Overing., cand. polyt.

Svend Haugaard H. Jonassen Ingeborg Rindung
Højskolelærer Adjunkt, cand. mag. Generalsekretær

Elise Thomsen
Faglærerinde

Else Zeuthen
Professorinde, mag. art.

West-Toft Trykkeri, Holbæk

Verden er stadig i Krig, og hvornaar den faar Ende ved ingen af os. For mange ser det ud, som om de Kræfter, der arbejder for Død og Tilintetgørelse, spiller en overvejende Rolle i Verden i Dag. Og dog ved vi, at der saavel i krigsførende som i ikke-krigsførende Lande arbejdes energisk paa Forberedelse og Planlæggelse af den Genopbygning, som maa begynde i det Øjeblik, Krigen slutter. Det er baade Regeringerne som saadanne og private Organisationer, der er i Gang med at planlægge. At Opgaverne ved Genopbygning efter denne Krig vil blive saa store og omfattende, at det — ogsaa af rent økonomiske Grunde — bliver Regeringerne, der maa paatage sig Hovedparten af Hjælpen, er klart. Men der vil blive Brug for alle gode Kræfter, og her, som overalt, hvor det drejer sig om at hjælpe *Mennesker* er netop det private Initiativ af stor Værdi.

Ogsaa i vort Land er der Kræfter i Gang for at planlægge, hvordan vi kan være med at yde vor Indsats, naar Tiden kommer. Mange vil mene, at det er haabløs Gerning at ville forberede noget paa nuværende Tidspunkt. Eet kan vi vel dog være enige om: vi kan forberede os selv. Alle, der overhovedet gør sig Tanker m. H. t. den Verden, der skal komme efter Krigen, vil forstaa, at ingen har Lov at lægge Hænderne i Skødet og se til, naar Verden skal bygges op igen materielt og moralsk og de bør søge at skaffe sig Viden bl. a. om, hvad der har ført os i den Ulykke, der nu er over Verden, og hvad der bør gøres for at forhindre noget lignende i Fremtiden. Og alle de, der føler det som en uafviselig Op-

gave at gøre en personlig Indsats paa den ene eller anden Maade ved selve Genopbygningen, bør desuden gøre sig bekendt med de Erfaringer, der tidligere er gjort under lignende Forhold, og dygtiggøre sig selv med det for Øje, at blive saa god en Hjælper som muligt. Og hermed tænkes ikke blot paa det manuelle Arbejde. Her er det, det private Initiativs Værdi skal vise sig, idet enhver, der tænker sig Muligheden af at gaa ind i aktivt Hjælpearbejde, først og fremmest maa gøre sig klart, at han eller hun ikke blot skal yde et manuelt Arbejde, men i lige saa høj Grad skal være med i et Forsoningsarbejde, et Arbejde paa at udlette det Had, som Krigen fører med sig, og i Stedet virke for Forstaaelse og god Vilje mellem Mennesker. Der skal en alvorlig Overvejelse af Problemerne og en grundig Forberedelse paa forskellig Vis til for den, der vil melde sig til Tjeneste efter Krigen.

Denne lille Pjece er tænkt som en første Haandsrækning i Retning af at skaffe sig Viden om tidligere Erfaringer ved Hjælpearbejde, idet den ganske kort vil fortælle om forskellige Grene af det store internationale Hjælpearbejde under og umiddelbart efter Krigen 1914—18, ligesom den vil nævne lidt om, hvad der er gjort i Mellemkrigstiden.

Det internationale Røde Kors, der, som bekendt er en vældig Organisation med Afdelinger i de fleste Lande, gjorde under sidste Krig en af sine største Indsatser gennem Krigsfangekontoret i Genève. Kontoret begyndte med 8 Medarbejdere, men inden Krigen var forbi, var dette Tal steget til 2000. Man havde Kartoteker over ca. 4 Mill. Krigsfanger fra Tyskland og Frankrig, og Arbejdet gik ud paa dels at udveksle Breve mellem Krigsfangerne og deres paa-

rørende dels at sende dem Pakker med Fødevarer o. l. Paa Kontoret henvendte sig desuden personligt i Løbet af Krigsaarene ikke færre end 120.000 Mennesker for at søge Oplysninger om bestemte savnede Personer.

Dansk Røde Kors havde under Krigen et Krigsfangekontor for Østfronten i København, hvor efterhaanden over 600 Personer var beskæftigede med Læsning og Censurering af Breve og Pengeforsendelser. Man havde her 3½ Mill. Navne i Kartoteket, og midt under Krigen kunde Antallet af modtagne Breve paa en enkelt Dag naa helt op paa 10.000. Foruden Arbejdet med Brevene var over 300 Personer beskæftiget med Forsendelse af Pakker til Krigsfangerne. Der blev ialt sendt ca. 6 Mill. Pakker. Desuden udvirkedes der Tilladelse for danske Delegerede til at bese Krigsfangeleje baade i Tyskland og Rusland for at hjælpe Krigsfangerne til bedre Kaar, et Arbejde, der blev højlig værdsat i Lejrene. Dansk Røde Kors havde ogsaa med Indretningen af Lejrene for syge tyske og russiske Krigsfanger i Hald og Horserød at gøre, og endelig medvirkede det ved Hjemsendelsen af de sønderjydske Krigsfanger fra England, Frankrig og Rusland efter Krigen Slutning.

Med Oprettelsen af *Folkeforbundet* efter Krigen blev det muligt at tage endnu større Opgaver op, end man ellers havde kunnet. Problemerne var store og mangfoldige. I Samarbejde med det internationale Røde Kors udsendte Folkeforbundet *Fridtjof Nansen* som Leder af forskellige meget omfattende Foretagender, bl. a. i Grækenland i 1922. Hertil strømmede nemlig store Mængder af Flygtninge efter den græske Hærs Nederlag i Lilleasien i Kampen mod Tyrkerne. Disse vældige Skarer af Flygtninge, som skulde hjælpes paa forskellig Vis, bragte ogsaa en stor Fare med sig: Epidemierne. Paa Nansens Initiativ blev ikke mindre end 500.000 Flygtninge vaccinerede.

Et andet omfattende Arbejde, som Nansen stod i Spidsen for, var Hjemsendelsen af en Mængde Krigsfanger, som var forblevet i de Lande, hvor de i sin Tid var blevet taget til Fange, f. Eks. Rusland og Sibirien, simpelt hen paa Grund af, at Administrationen dér var brudt sammen. Disse Mennesker, som ikke selv havde nogen Mulighed for at komme hjem, levede ofte i de usleste Kaar. Tallet paa saadanne forhenværende Krigsfanger, der blev fundet og hjemsendt, naaede op paa 400.000. Endelig fik Fridtjof Nansen — stadig som Folkeforbundets Kommissær — overdraget Ledelsen af Hjælpen under Hungersnøden i Rusland (fra 1921), hvor man anslaaer, at der ved hans Initiativ blev reddet henved 1½ Mill. Mennesker.

Ved Tanken paa Fridtjof Nansen og hans Arbejde efter Krigen melder sig et Par andre Navne fra den Tid: den danske Karen Jeppe og den svenske Elsa Brändström.

Karen Jeppe, som havde levet en Aarrække blandt Armenierne, blev ogsaa Folkeforbundets Kommissær i et ganske bestemt Anliggende, som laa hende særlig paa Sinde, nemlig Udfrielsen af armeniske Kvinder og Børn af muhammedansk Slaveri. Ved Hjælp af forskellige af hendes gode Venner blandt Armenierne lykkedes det at udfri ca. 1900 kristne Kvinder og Børn, som under Krigen var blevet slæbt bort fra Hjem og Familie.

Elsa Brändström, den svenske Røde-Kors Søster, gjorde under Krigen et enestaaende og dygtigt Arbejde for Krigsfangerne i de sibiriske Fangelejre, hvor der herskede frygtelige Forhold. Naar man læser om, hvordan hun trodsede Kulde og Sygdom og end ikke lod sig standse i sit Barmhjerthedsarbejde af Revolutionen i 1917, men efter Udstaaelsen af mange Farer atter naaede til Sibirien med dets 300.000 Krigsfanger for at yde dem Hjælp og Trøst saa for-

staar man, at Elsa Brändström fik Tilnavnet »Sibiriens Engel«.

Folkeforbundets Sundhedsorganisation gjorde en stor Indsats ved Bekæmpelsen af det internationale Onde, som ikke kender til Landegrænser, nemlig Epidemierne. Disse udbrød særligt i de østlige Lande efter Krigen, og i Samarbejde med Folkeforbundets Epidemikommission sendtes en dansk Ambulance til Polen med Dr. med. A. Norgaard som Overlæge. Ambulancen skulde virke som Diagnosestation ved Grænsen mellem Rusland og Polen for Flygtninge og hjemsendte Krigsfanger og saa at sige filtrere de syge fra. Ikke mindre end 100.000 Soldater passerede den danske Observations- og Isolationslejr, og over 2000 blev behandlet af de danske Læger. Paa denne Maade lykkedes det virkelig at holde Grænsen ren.

Som et Led i Bekæmpelsen af Epidemier afholdtes der paa Initiativ af Folkeforbundet en Sundhedskonference i Polen med Autoriteter paa dette Omraade fra Sovjet. Fra den Tid, da Hungersnøden i Rusland begyndte (1921), var der nemlig i dette Land vældige Bevægelser, af Flygtninge og Tropper. I mange Tilfælde drog disse Skarer gennem store Landsdele, der var lagt fuldstændig øde under Krigen. Intet Under derfor, at der opstod Epidemier som Tyfus, Kolera o. a. Ved den omtalte Sundhedskonference i Polen var man enige om, at de sanitære Forhold først maatte være i Orden, før man tog fat paa den økonomiske Genrejsning i Rusland og Ukraine. Derfor var det nødvendigt:

- 1) At søge at rense de større Byer for Sygdomme.
- 2) At føre Kontrol med Udvandring.
- 3) At forøge Antallet af Hospitaller.
- 4) At forøge de sanitære Hjælpemidler og Fødemidler.
- 5) At afholde Kursus til Uddannelse af Personale til denne Hjælp.

Mon vi ikke maa se i Øjnene, at der efter denne Krig vil blive Brug for lignende Foranstaltninger?

Af andre Organisationer, der var virksomme under og efter sidste Krig, kan nævnes *det internationale K. F. U. M.*, som paatog sig et stort og meget paaskønnet Arbejde blandt Fangerne i de forskellige Landes Krigsfangelejre.

Et andet og meget særpræget Arbejde blev efter Krigen paabegyndt af Schweizeren *Pierre Cérésolé* under Navnet: »*International Civiltjeneste for Fred*«. Selvom det ikke i Omfang kunde maale sig med nogle af de ovenfor nævnte Arbejder, saa var det et Pionerarbejde, hvis Værdi forhøjedes gennem den brændende Tro, hvormed de frivillige Hjælpere gik ind for Sagen. *Pierre Cérésolé* drog ud med Grupper af unge fra alle Samfundslag, der vilde være med i det frivillige Arbejde, for at genopbygge de ødelagte Byer i Østfrankrig. Som det fremgaar af Navnet, var det Meningen, at de Unge, der meldte sig til denne særlige Tjeneste, foruden at give deres manuelle Arbejde skulde være besjælede af Ønsket om gennem dette Arbejde at virke for Fred og Forsoning mellem Folkene.

En udmærket Form for Hjælp til de krigsramte Lande, som Danmark i særlig Grad deltog i, var Modtagelsen af disse Landes nødlidende Børn i private Hjem. Der var i Danmark to Komiteer, som forestod Arbejdet med Udvælgelse af Børnene, Tilrettelægning af deres Rejser og Fordeling af dem i Hjemmene i Danmark. Den ene Komite arbejdede med *Wienerbørn*, den anden med *tyske Børn*. Det drejede sig ialt om ca. 21.000 Wienerbørn og 26.000 tyske Børn.

Endelig skal her nævnes *Kvækernes Hjælpearbejde*. Lærerne bedes forstaa, at naar Omtalen heraf kommer til at tage saa forholdsvis megen Plads, skyldes det udelukkende, at Forfatteren af denne lille Pjece i særlig Grad har Kend-

skab til netop dette Arbejde, og absolut ikke Ønsket om at fremhæve det paa Bekostning af andres Indsats.

Kvækernes Arbejde har altid særlig taget Sigte paa at hjælpe Civilbefolkningen. Ganske vist sendte Kvækerne under sidste Krig Ambulancer til Frankrig, men de betingede sig, at de ikke skulde staa under militær Ledelse, hvilket ogsaa indrømmedes dem. Fra første Øjeblik efter Krigens Udbrud var imidlertid de engelske Kvækere i deres eget Land optaget af at hjælpe de ulykkeligt stillede tyske Undersaatter, der opholdt sig der. Det var et Forsoningsarbejde, som var saa meget mere paakrævet, som Hadet mellem Folkene ved sidste Krigs Udbrud var langt større end ved denne Krigs.

Snart udvidedes Arbejdet til at omfatte f. Eks. Oprettelsen af Børnehjem i Frankrig samt et meget tiltrængt Fødehjem udenfor Paris. Der blev desuden arbejdet med Evakuering af Befolkningen fra truede Distrikter, med Bygning af nye Hjem til de evakuerede og med Hjælp til Landbruget, som var meget nødstedt. Her kom Kvækernes mangeaarige Erfaringer fra Arbejdet blandt de nødstedte i Befolkningen i England dem til Hjælp. Men mærkede, at de var vant til at sætte arbejdsledige i Gang, og man mærkede deres Sans for at hjælpe paa den Maade, at det blev Hjælp til Selvhjælp. Den franske Regering var da ogsaa godt tilfreds og stillede selv Midler til Udvidelse af Arbejdet til Raadighed. Der var desuden Brug for Hjælp med Anskaffelse af snart sagt alle mulige Genstande til Befolkningen, som mange Steder havde mistet alt, hvad den ejede. Som en gammel Kone sagde, da Kvækernes Ekspert i Tilpasning af Brillor kom for at hjælpe hende: »Jeg vilde ikke have ejet nogen Verdens Ting, hvis I ikke havde hjulpet mig. Først var det Klæder, saa et Hus, saa Møbler, saa et Flueskab og

nu mine Brilller!« Det synes maaske kun en lille Ting, men tænk, hvad det betød for Masser af ældre Mennesker, som havde mistet deres Brilller og ikke saa nogen Mulighed for at komme til at læse eller sy igen, fordi de ikke kunde skaffe sig et Par ny.

Ogsaa i Rusland havde Kvækerne et stort Arbejde i Gang baade under og efter Krigen, og de var her ofte i nært Samarbejde med Fridtjof Nansen. Ikke mange i Vesteuropa anede Omfanget af den Tragedie, der udspillede i Rusland, hvor der i 1916 var 2½ Million Flygtninge fra Egnene omkring den tyske Grænse, hvoraf nogle bogstaveligt *gik* til Sibirien i det Haab, at de paa den Maade kunde undfly Krigen. Fire engelske Kvækere begav sig af Sted i 1916 for at undersøge Forholdene, og det blev Begyndelsen til et meget omfattende Arbejde. Overalt blev disse Udsendinge og de mange, der senere kom til, modtaget med aabne Arme af Embedsmændene, der var glade for enhver Hjælp. En af disse Embedsmænd sagde senere om en af Lederne: »Den Fyr taler saa alvorligt og indtrængende om disse Flygtninge, at man skulde tro, det var hans Søkende allesammen.«

Der var paa den Tid tre Centrere fo Arbejdet i Rusland, med 60.000 Mennesker at sørge for i hvert Center. Der krævedes ofte stor Taalmodighed i Arbejdet; ikke mindst var det vanskeligt for Lægerne, idet Bønderne ikke troede paa deres Raad. Hvis et Barn ikke vilde have Medicin, saa var Sagen dermed afgjort. Husene, hvor Lægerne arbejdede, havde ofte intet Vand, intet Afløb, intet Kogeapparat og ingen Desinfektor. En Primus, en Kedel og en Murstensovn repræsenterede Civilisationen. Den første Dag paa saadan et Sted kom der 117 Patienter, og megen Takt var nødvendig for at naa et Resultat.

Dette Arbejde kunde vel ikke være meget populært eller attraaværdigt, men som en højtstaaende Englænder, der selv stod udenfor Arbejdet, men kendte en hel Del til det, bag-efter sagde: »Jo mere upopulært, jo mere frastødende, jo farligere et Arbejde var des stærkere følte de Kaldet til at udføre det.« Det skal her bemærkes, at der overalt i Kvækernes Arbejde deltager mange Hjælpere, der ikke tilhører Kvækersamfundet.

Da Krigen var forbi, tog Arbejdet for Alvor Fart. I Holland, hvor det vrimlede med belgiske Flygtninge, paatog amerikanske Kvækere sig et særligt Arbejde med hurtig Opstilling af hele smaa Byer for Flygtningene. En saadan lille By kunde opsættes af 10 Mand paa 3 Timer. Materialet dertil kom færdigt fra Amerika. I Polen blev der gjort et stort Arbejde baade m. H. t. Bekæmpelse af Epidemier, hvorunder Kvækerne selv mistede nogle af deres bedste unge, samt med Tilsaaning af Haver og Marker, saaledes at Landet i Efteraaret 1919 saa helt anderledes ud, end Aaret forud.

Det Arbejde, der set med menneskelige Øjne maaske har haft størst Betydning lige ind i Nutiden, er dog vist det, som engelske og amerikanske Kvækere i Forening begyndte umiddelbart efter forrige Krigs Afslutning i Tyskland. Den engelske Kvæker, Joan Fry, var den første Kvinde udefra, der kom ind i Tyskland, snart efterfulgt af flere, bl. a. Amerikanerinden Jane Addams, Kvindernes Fredsligas mangeaarige Ærespræsident. Joan Fry kom til at staa som Sjælen i et enormt Arbejde, der lededes fra Berlin, men som for-grenede sig over hele Tyskland. Hjælpen drejede sig særligt om Bispising af Tysklands udsultede Børn, og der oprettedes ikke mindre end 1000 Bispisningssteder i 1000 Byer over hele Landet. Intet Under, at næsten hver Familie

i Tyskland idag af egen Erfaring husker »die Quäker-speisung«. Man udvalgte især Medarbejdere blandt de tyske Lærere, som jo bedst kendte Børnene og vidste, hvem der trængte haardest. 40.000 voksne Tyskere var med i dette Arbejde, og mere end 1 Million Børn fik et Maaltid Mad daglig i ca. 2 Aar. Arbejdet administreredes rent økonomisk fra London, hvor 30 Millioner Kr. gik gennem Kvækernes Centralkontor. Men selvom der naturligtvis var en Central-Komitee for hele Arbejdet, saa blev dog den mere detailleerede Ledelse i videst muligt Omfang overladt Hjælperne i Marken, hvilket ogsaa var ganske nødvendigt. Altfor mange Muligheder kunde forspildes, hvis der altid skulde indhentes Tilladelse fra Central-Komiteen før enhver Handling. En god Skik, som altid benyttes af Kvækerne, er det at sende Medarbejdere fra de forskellige Central-Komiteer ud med passende Mellemrum for at besøge og konferere med Arbejderne i Marken. Dette er af overordentlig stor Betydning for Arbejdets Effektivitet. Ved Selvsyn indføres disse Medarbejdere i Forholdene, som de virkelig er og rejser hjem for at aflægge Rapport til Central-Komiteen, som derpaa kan foretage sit Propagandaarbejde for at skaffe de nødvendige Pengemidler til Hjælpens Gennemførelse med langt større Indsigt og Virkning.

Medens Kvækerne arbejdede med Bespisningen i Tyskland, skrev en lille tysk Pige i en Stil: »Og de har stor Broderkærlighed, og de er Fjender.« Det var vel en af de Ting, som dengang undrede Tyskerne mest, at man *straks* efter Krigens Afslutning kunde vente Hjælp fra *England*. Der er ingen Tvivl om, at denne Hjælp, som kom fra »Fjendeland«, har gjort et dybt Indtryk i Tyskland, og mange Forhold og Udtalelser — ogsaa i de seneste Aar — tyder paa Taknemlighed over det, der dengang blev gjort mod Tysklands udsultede Børn.

Mange af de her nævnte Organisationer har fortsat med forskelligt Hjælpearbejde i Tiden mellem forrige Krig og den nuværende og har derved vundet yderligere værdifulde Erfaringer, som kan komme det Arbejde til gode, der skal paabegyndes, naar Krigen er forbi.

Saaledes har Pierre Cérésoules »*Frivillige Internationale Civiltjeneste*« i Aarenes Løb ydet Hjælp i mange Egne i Europa, hvor Befolkningen af en eller anden Aarsag var kommet i en Nødssituation, f. Eks. ved en Naturkatastrofe, idet dog alle Arbejder, hvor en frivillig Indsats kunde betyde en Konkurrence til betalt Arbejdskraft, udelukkedes. Der er dannet Afdelinger af denne frivillige Hjælpetjeneste i forskellige Lande, saaledes at det har været muligt at rekruttere Hjælpere herfra og virkelig gøre Arbejdsholdene internationale. Bl. a. har en Del unge danskere deltaget aktivt i Hjælpetjenesten. Fra Hovedkontoret i Bern udsendtes der til den, der ønskede at deltage i Hjælpearbejdet, et Spørgeskema, som vedkommende maatte udfylde og tilbagevende vedlagt Lægeattest samt Anbefalinger fra event. Arbejdsgivere eller Lærere. Lederen af Afdelingen i den ansøgendes Land søgte saa vidt muligt at komme i personlig Forbindelse med Ansøgeren og indsendte derpaa Papirerne til Bern sammen med en Redegørelse for sin Opfattelse af den paagældende. Det gjaldt i særlig Grad om, at Ansøgeren var klar over, at hans Rejse til et fremmed Land ikke var at betragte som en Sommerferie, men at man ventede og fordrede af ham, at han gjorde en virkelig Arbejdsindsats og desuden var villig til at underkaste sig de i Hjælpernes Lejr gældende Regler, og endelig at han var besjælet af Ønsket om at gøre sin Indsats i Folkeforsoningens Aand. Baade Mænd og Kvinder kunde deltage i denne Tjeneste. For de unge Kvinders Vedkommende bestod Arbejdet ho-

vedsagelig i at sørge for Madlavning og Rengøring i Lejrene. Blandt dem, der har deltaget i denne særlige Hjælpetjeneste og faaet rigt Udbytte af Samværet med andre Landes Ungdom samt med Befolkningen, som skulde hjælpes, har været Lærere, Haandværkere, Studenter, Socialarbejdere, Chauffører, Arbejdsmænd, Kontorfolk o. a. Det værdifulde er netop, at alle arbejder sammen paa lige Fod, bor sammen i en fælles Lejr, underkaster sig den samme Disciplin og — besjælede af det samme Ønske om at udføre opbyggende Arbejde i Folkeforsoningens Aand — oplever et Fællesskab og Kammeratskab, som ofte har faaet stor Betydning for den enkelte Deltager.

Under Borgerkrigen i Spanien havde den Internationale Civiltjeneste et særligt fordringsfuldt, men ogsaa meget paa-skønnet Arbejde i dette Land hovedsagelig med Evakuering af Børn fra truede Egne og senere med Uddeling af Fødevarer og Klæder. Paa Grund af de ekstraordinære Forhold var de frivillige Hjælpere her særlig udsøgte og var alle Schweizere. Af de 37, som deltog i Arbejdet i kortere eller længere Tid, var de 12 unge Kvinder. Organisationen fik økonomisk Støtte fra de store Indsamlinger, der fandt Sted i Schweiz til dette særlige Formaal, og de frivillige Hjælpearbejdere fik for de flestes vedkommende kun deres Ophold betalt, medens mange selv betalte Rejsepengene. Under dette Arbejde kom de i nær Forbindelse og Samarbejde med Kvækerne, som ogsaa havde et omfattende Hjælpearbejde i Gang i Spanien, og som i høj Grad lærte at værdsætte den storartede Aand og den Disciplin, der herskede blandt de unge Schweizere. Det kan iøvrigt have sin Betydning at pege paa, hvor vigtigt det er netop i saadan Hjælpetjeneste at søge Samarbejde med andre Grupper i lignende Tjeneste, saa snart dette, som det ofte er Tilfældet, viser sig formaalstjenligt.

Selvfølgelig foregaar der ogsaa i Øjeblikket mange Slags Hjælpearbejde baade fra de krigsførende Landes og fra de faa neutrale Landes Side. Det siger sig selv, at det ikke er let under de nuværende Forhold at have fuld Klarhed over hvad der foregaar, men eet ved man med Sikkerhed, at der overalt lægges Planer med Henblik paa Genopbygningen efter Krigen. Ikke mindst vort Naboland Sverige er meget aktivt m. H. t. Planlæggelse af Genopbygningen og Uddannelse af Hjælpere, som er villige til at gaa i Gang, saasnart Tiden er inde. Vort Land vil selvsagt ogsaa være med til denne Genopbygning, og det gælder først og fremmest om, at de, der allerede er interesserede, er med til at vække Interessen blandt deres Medmennesker, og at det gøres i den Aand, som ligger bag den svenske Forfatterinde Elin Wägner's Ord, naar hun siger: »Lad ikke Hadet blive Morgendagens Verden!«

Litteraturliste.

- Fr. Svendsen: Johaniterne og Røde Kors. 1937.
- »Boken om röda korset«, Bonnier. Stockholm. 1939.
- Folkeforbundets første Tiaar. 1930.
- Jens Marinus Jensen: Fridtjof Nansen. 1926.
- De danske Hjelpeambulancer 1914—21. Udg. af Dansk Hjelpeambulancekomite.
- Ingeborg Maria Sick: Pigen fra Danmark. 1928.
- Karen Jeppe. 1936.
- Elsa Brändström: Bland krigsfångar i Ryssland och Sibirien 1914—20. Stockholm 1921.
- Elsa Björkman-Goldschmidt: Elsa Brändström. Bonnier. Stockholm. 1932.
- Sigurd Jacobsen: Wienerbørn i Landflygtighed. 1944.
- Kerstin Berggren: De landsflyktiga efter världskriget. Studentföreningen Verdandis Småskrifter. 1939.
- Rufus Jones: Kvækernes Tro og Virke. 1941.
- Anna Vedde: Kvækerne. 1924.

Ovenstaaende Bøger findes i Almindelighed paa Folkebibliotekerne.

